

وزن مصدر	وزن مضارع	وزن ماضی	نام باب
تَفَعَّلًا	يَتَفَعَّلُ	تَفَعَّلَ	۶. باب تَفَعَّلَ
تَصَرَّفًا	يَتَصَرَّفُ	تَصَرَّفَ	

صیغه های ۵ و ۴ غایب و شش صیغه مخاطب

حذف یکی از دو تاء، جائز است.

۱- در صیغه هائی از مضارع معلوم (و به تبع آن، امر و ...) که دو تاء مفتوح در اول صیغه قرار می گیرد.

تَتَصَرَّفُ : تَصَرَّفَ

در مضارع مجهول، هر دو تاء باقی می ماند. تَحَكَّمُ

جائز است تاء باب را همجنس فاء الفعل کرده، و در آن، ادغام کنیم.

اگر با این عمل، اول کلمه ساکن شد، یک همزه وصل مکسور، در ابتدای کلمه می آوریم.

تَتَبَّتُ : تَبَّتَ، يَتَبَّتُ، اِتَّبَنَّا

۲- فاء الفعل، یکی از حروف ت، ث، ج، د، ذ، ز، س، ش، ص، ض، ط، ظ باشد.

بین قاعده ۱ و ۲، ارجحیت دارد.

قواعد خصوصی اعلال
باب تَفَعَّلَ

لام الفعل آن، در مواردی سَمَاعاً به یاء تبدیل می شود.

۳- اگر فعل مضاعف به باب تَفَعَّلَ برود و سه حرف همجنس کنار هم جمع شود.

ظَنَّ : تَطَنَّ : تَطَّيَّ : تَطَّيَّ

واو لام الفعل، قلب به یاء می شود و ماقبل یائی که پدید می آید، مکسور می شود.

در مصدر ناقص یائی هم، ماقبل یاء لام الفعل، مکسور می شود.

تَرَجُّوْ : تَرَجَّوْ : تَرَجَّوْ

۴- در مصدر باب تَفَعَّلَ ناقص واوی

در مصدر باب تَفَعَّلَ مهموز اللام هم، اگر قاعده تخفیف همزه اجرا شود، این قاعده اعمال می شود. تَبَرَّوْ : تَبَرَّوْ : تَبَرَّوْ : تَبَرَّوْ

باب افعال	وزن ماضی	وزن مضارع	وزن مصدر	امر غایب	امر حاضر
	تَفَعَّلَ	يَتَفَعَّلُ	تَفَعَّلًا	لِيَتَفَعَّلْ	تَفَعَّلْ
مضاعف	تَحَلَّلَ	يَتَحَلَّلُ	تَحَلَّلًا	لِيَتَحَلَّلْ	تَحَلَّلْ
	تَقَرَّرَ	يَتَقَرَّرُ	تَقَرَّرًا	لِيَتَقَرَّرْ	تَقَرَّرْ
	تَصَدَّدَ تَصَدَّى	يَتَصَدَّدُ يَتَصَدَّى	تَصَدَّدًا تَصَدَّىا	لِيَتَصَدَّدْ لِيَتَصَدَّى	تَصَدَّدْ تَصَدَّى
مثال	تَوَهَّمْ	يَتَوَهَّمُ	تَوَهَّمًا	لِيَتَوَهَّمْ	تَوَهَّمْ
ناقص	تَعَدَّى	يَتَعَدَّى	تَعَدَّىا	لِيَتَعَدَّى	تَعَدَّى
لغيف	تَوَلَّى	يَتَوَلَّى	تَوَلَّىا	لِيَتَوَلَّى	تَوَلَّى
	اِثْبَتَ	يُثَبِّتُ	اِثْبَتًا	لِيُثَبِّتْ	اِثْبَتْ
	اِتَّبَعَ	يَتَّبِعُ	اِتَّبَعًا	لِيَتَّبِعْ	اِتَّبِعْ
	اِدَّتَرَ	يَدَّتِرُ	اِدَّتِرًا	لِيَدَّتِرْ	اِدَّتِرْ

معانی باب تَفَعَّلَ

معنای غالبی

مطاوعه باب تفعیل

أَدَّبْتُهُ فَتَأَدَّبَ

۱- مطاوعه

با زحمت و دشواری، کاری را انجام دادن یا صفتی را از خود نشان دادن

تَشَجَّعَ = به سختی از خود شجاعت نشان داد.

۲- تکلف

تَوَسَّدَ الْحَجَرَ = سنگ را برای خود بالش قرار داد.

۳- اتخاذ

خواستن ماده فعل

تَعَجَّلْتُ الشَّيْءَ = خواستار سرعت آن چیز شدم.

۴- طلب

تَجَرَّعَ الْمَاءَ = آب را جرعه جرعه نوشید.

۵- تدریج

دوری کردن فاعل از ماده فعل

تَأْتَمُّ = از گناه دوری کرد.

۶- تجنب

تَأَيَّمَتِ الْمَرْأَةُ = زن اَيِّم (بی همسر) شد.

۷- صیوررت

تَنَظَّمُ = از ظلم شکایت کرد.

۸- شکایت

با تاکید و مبالغه

بَسَمَ و تَبَسَّمُ = لبخند زد.

۹- معنای ثلاثی مجرد